

Memòria del pla
**Les escoles
lliures de
violències
2021**

Aquest document està subjecte a una llicència Reconeixement 4.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets.

La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Elaboració: Direcció General de l'Alumnat

Edició: Gabinet Tècnic

1a edició: maig de 2022

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	4
2. PLA LELV	5
2.1. Objectius i descripció del pla	5
2.2. Persones beneficiàries	5
3. OBJECTIUS DEL 2021	6
4. PLA FORMATIU	7
5. UNITAT DE SUPORT A L'ALUMNAT EN SITUACIÓ DE VIOLÈNCIA (USAV)	10
6. UsApps	15
7. ACCIONS DE DIFUSIÓ	16
8. VALORACIÓ	17

1. INTRODUCCIÓ

El pla **Les escoles lliures de violències** forma part d'una de les línies estratègiques del Departament d'Educació i pretén visibilitzar les violències naturalitzades als centres educatius, identificar-les i actuar-hi per protegir infants i adolescents. El pla posa l'alumnat i el seu benestar en el centre de les actuacions que recull, a fi de garantir la protecció i l'interès superior del menor, així com de tot l'alumnat que en forma part.

Aquest pla dona resposta a totes les situacions de violència en l'àmbit educatiu, partint d'aquest **canvi de paradigma en el model d'intervenció** portat a terme fins ara, de manera que puguem abordar la violència i la convivència des de plantejaments volgutament diferenciats. Perquè quan parlem de violència ens referim a fer ús de la força o del poder per malmetre l'altre, i la persona que la pateix queda en una posició de desigualtat; aquest és l'aspecte que diferencia la violència del conflicte, el qual és inherent a les relacions humanes. Per tant, a diferència del conflicte, no es pot tractar la violència com un problema de convivència i, en conseqüència, l'Administració ha d'actuar de forma clara i contundent davant de qualsevol indici de violència envers els infants i adolescents.

Així doncs, **abordem les violències de forma diferenciada i específica**. Els centres educatius poden detectar violència masclista vers les nenes o noies, LGTBI-fòbia, violència cap als fills i filles que viuen o han viscut situacions de violència masclista en la família, violència sexual a menors, maltractament en l'àmbit familiar, matrimoni forçat, mutilació genital femenina, assetjament i ciberassetjament, violència per conductes d'odi o discriminació, entre altres.

Aquest document presenta el balanç dels primers **deu mesos de posada en funcionament del pla**. Ha estat una engegada complexa ja que el pla es va crear a la Subdirecció General d'Educació Inclusiva, depenent de la Direcció General de Currículum i Personalització, i al juliol del 2021, amb el Decret 251/2021, de 22 de juny, de reestructuració del Departament d'Educació, el pla Les escoles lliures de violències i la Unitat de Suport a l'Alumnat en Situació de Violència van passar a formar part de la nova Direcció General d'Alumnat.

Els fons de finançament provenen del Pacte d'Estat en matèria de violència de gènere, aprovat pel Ple del Congrés el dia 28 de setembre de 2017, per donar resposta a l'Eix 1: ruptura del silenci mitjançant accions de sensibilització de la societat i prevenció de la violència de gènere.

El pla es va posar en marxa el març del 2021

2. PLA LELV

2.1. Objectius i descripció del pla

- Establir un circuit clar per a l'abordatge de situacions de violència en l'àmbit educatiu.
- Establir canals adreçats als i les joves (o pels mateixos o les mateixes joves) per denunciar les violències.
- Garantir l'eficiència de les **mesures de prevenció, detecció i denúncia**.
- **Formar en la detecció i abordatge** de situacions de violència el personal docent, personal d'administració i serveis, els professionals d'atenció educativa (PAS i PAE) i altres membres de la comunitat educativa.
- Reconèixer les víctimes, **protegir-les** i oferir-los atenció especialitzada per a la reparació dels danys causats.
- Evitar la doble victimització en l'atenció de víctimes de violència.
- Garantir l'**acompanyament institucional i jurídic**.
- Mostrar tota la contundència de l'Administració envers qui agredeix i/o encobreix.
- Exercir l'acció popular en els procediments penals (article 91 de la Llei 14/2020) per maltractaments físics o sexuals greus a infants o adolescents i personar-se en qualsevol denúncia per violències sexuals en l'àmbit educatiu.
- Establir mecanismes de control i seguiment de les eines emprades per lluitar contra la violència en els centres educatius.

2.2. Persones beneficiàries

L'àmbit d'aplicació d'aquest pla són **tots els centres públics i privats** sostinguts amb fons públics que conformen el Servei d'Educació de Catalunya.

Les persones beneficiàries **són tota la comunitat educativa**, especialment els infants i adolescents.

3. OBJECTIUS DEL 2021

El pla va entrar en funcionament el març de 2021, donant el tret de sortida amb les jornades virtuals de presentació del pla.

Els objectius en aquests deu mesos d'entrada en funcionament han estat els següents:

- Posar en funcionament la web-app UsApps per comunicar situacions de violència.
- Definir la xarxa de referents LELV.
- Crear el pla formatiu.
- Crear l'equip de la USAV en fases:
 - **Fase inicial:** formada per dues persones, una amb un perfil de docent i l'altra amb un perfil de psicòleg.
 - **Fase de creació:** incorporació de sis persones distribuïdes en:
 - Perfil de jurista: atenció de casos i suport jurídic.
 - Perfil de psicòleg: atenció de casos, suport psicològic i assessorament als centres educatius.
 - Perfil de tècnic d'igualtat: atenció de casos i acompanyament emocional, en franges horàries de matí, tarda, nit i caps de setmana.
 - **Fase de consolidació:** incorporació de dues persones:
 - Coordinadora de l'equip.
 - Perfil de psicòleg: atenció de casos, suport psicològic i assessorament als centres educatius.
 - Perfil de tècnic d'igualtat: atenció de casos i acompanyament emocional, amb horari de tarda i caps de setmana.

4. PLA FORMATIU

A continuació detallem el conjunt d'accions formatives realitzades:

- Formació en prevenció de les **violències sexuals a infants i adolescents**, dirigit a la Inspecció educativa, referents del pla LELV, personal orientador i EAP.
- Implantació a 50 centres educatius de la formació en prevenció de la **violència sexual a infants i adolescents**, dirigit a alumnat, claustre i famílies, per part dels **EICA** (equips itinerants de contenció i assistència).
- Formació en l'**abordatge de les violències masclistes als centres educatius**, dirigit a referents del pla LELV, EAP (psicopedagogia i treball social) i professorat de l'especialitat d'orientació educativa.
- Formacions en sensibilització de **les violències masclistes als centres educatius**, dirigit als equips directius, així com a les persones del claustre referents de coeducació i perspectiva de gènere.
- Formació en **protocols de violències als centres educatius per a la funció directiva**, dirigit a les persones que han estat nomenades per treballar en l'equip directiu de forma extraordinària.
- Formació de sensibilització en **la prevenció i l'abordatge del matrimoni forçat** des del sistema educatiu, dirigit a personal educatiu del grup de coeducació, dels serveis centrals del Departament.
- Formació a mida per a centres educatius, **d'atenció de casos detectats**, realitzada pels EICA.

S'han format un total de 10.680 persones.

S'han implantat 306 accions formatives amb un total de 1.515 hores.

PLA FORMATIU. DADES TOTALS 2021

Total d'edicions i hores de cada edició

	Hores per edició	Edicions	Total d'hores
Violències sexuals a infants i adolescents	20	6	120
Implantació violències sexuals a infants i adolescents			
Claustre	10	48	480
Alumnat	1	50	50
Famílies	2	52	104
Abordatge violències masclistes als centres educatius (CE)	20	14	280
Les violències masclistes als CE	5	75	375
Protocols de violències als CE	2	3	6
Prevenició i abordatge del matrimoni forçat	5	1	5
Formacions a mida			
Claustre	6	13	78
Alumnat	1	14	14
Famílies	1,5	2	3
TOTAL	73,5	278	1.515

Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

Total de persones formades disgregades per sexe

	Dones	Homes	Total
Violències sexuals a infants i adolescents	111	4	115
Implantació violències sexuals a infants i adolescents			
Claustre	901	233	1.134
Alumnat	2.100	1.900	4.000
Famílies	607	259	866
Abordatge violències masclistes als CE	365	38	403
Les violències masclistes als CE	2.734	603	3.337
Protocols de violències als CE	131	197	328
Prevenició i abordatge del matrimoni forçat	20	1	21
Formacions a mida			
Claustre	135	55	190
Alumnat	121	132	253
Famílies	20	13	33
TOTAL	7.245	3.435	10.680

Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

Total de perfils formats

	Dones	Homes	Total
EAP	105	9	114
Orientació educativa	245	26	271
Referents del pla LELV	35	4	39
Inspecció educativa	111	4	115
Direccions de centre i referents de coeducació i perspectiva gènere	2.865	800	3.665
Personal docent	1.036	288	1.324
Alumnat	2.221	2.032	4.253
Famílies	627	272	899
TOTAL	7.245	3.435	10.680

Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

Total de persones formades per trimestres i períodes

	2n trimestre	3r trimestre	Estiu	1r trimestre
Violències sexuals a infants i adolescents	115			
Implementació violències sexuals a infants i adolescents		6.000		
Abordatge violències masclistes als CE		182	220	
Les violències masclistes als CE				3.337
Protocols de violències als CE				328
Prevenió i abordatge del matrimoni forçat		28		
Formacions a mida		476		

2n trimestre: gener a març de 2021

3r trimestre: març a juny de 2021

Estiu: juliol de 2021

1r trimestre: setembre a desembre de 2021

Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

5. UNITAT DE SUPORT A L'ALUMNAT EN SITUACIÓ DE VIOLÈNCIA (USAV)

Per donar compliment a tots els objectius del pla, el 2021 el Departament d'Educació ha creat la Unitat de Suport a l'Alumnat en Situació de Violència (USAV) dependent de la Direcció General de l'Alumnat, ubicada als Serveis Centrals del Departament d'Educació.

La USAV actua com a garant de l'Administració educativa i posa en marxa totes les actuacions requerides d'acord amb els protocols establerts. Per tant, la unitat gestiona tots els casos de violència que es notifiquen i en coordina l'abordatge, garantint una actuació sense demora i d'escolta activa cap a les víctimes, treballant conjuntament amb els serveis territorials.

Al 2021 s'han atès un total de 539 situacions de violència

Funcions de la USAV

- **Atenció en situacions de violència** i/o de les demandes d'informació i d'orientació en matèria de violència i maltractaments a la infància i l'adolescència a tota la comunitat educativa.
- **Assessorament i acompanyament** a les direccions dels centres, EAP, professorat de l'especialitat d'orientació educativa, tutoria, mestres d'educació especial, entre altres, per a l'activació dels **protocols** i la presa de decisions en les primeres accions de resposta.
- **Activació dels equips itinerants de contenció i assistència** (EICA) als centres educatius que ho requereixin.
- **Coordinació amb els referents** del pla LELV dels serveis territorials.
- **Seguiment dels casos** detectats.
- **Registre** de tots els casos.

L'horari d'atenció és:

- De dilluns a divendres de 8.00 a 0.00 h
- Caps de setmana de 9.30 a 14.00 i de 15.00 a 20.00 h

Al juliol l'horari és:

- De dilluns a divendres de 8.00 a 20.00 h
- Caps de setmana de 8.00 a 16.00 h

A l'agost l'horari és:

- De dilluns a divendres de 8.00 a 15.00 h
- Caps de setmana tancat

Els festius nacionals i locals el servei romandrà tancat.

Casos atesos. Any 2021

	Casos
Violència masclista*	153
Maltractament infantil i adolescent	115
Assejament entre alumnat	196
Salut mental	12
Salut mental. Autolesions	19
Salut mental. Idees suïcides	3
Salut mental. Intent de suïcidi	7
Salut mental. Suïcidi consumat	5
Racisme	3
Altres**	26
TOTAL	539

*Segons la Llei 5/2008, modificada per la Llei 17/2020 de la Generalitat de Catalunya, a tall d'exemple: fills i filles que viuen en contextos de violència masclista en l'àmbit de la parella, violències sexuals, matrimonis forçats, etc.

**Violència que no s'explica per cap de les categories anteriors, com per exemple la violència exercida amb la finalitat de robatori.

Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

Àmbits de les violències. Dades totals 2021

Familiar	166
Parella	10
Extrafamiliar	2
Escolar	330
Laboral	3
Digital	7
Comunitari	10
Institucional	6
Altres	5
TOTAL	539

Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

Gènere de la víctima. Dades totals 2021

Ambdós gèneres*	36
Femení	327
Masculí	175
No-binari	1
TOTAL	539

*Qui pateix la violència per part del mateix agressor és més d'una persona, i per tant, inclou més d'un gènere.

Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

Casos per Serveis Territorials. Dades totals 2021

	Casos
Serveis Territorials al Vallès Occidental	69
Serveis Territorials a les Terres de l'Ebre	9
Serveis Territorials a Tarragona	240
Serveis Territorials al Maresme-Vallès Oriental	30
Serveis Territorials a Lleida	25
Serveis Territorials a Girona	16
Consorti d'Educació de Barcelona	35
Serveis Territorials a la Catalunya Central	30
Serveis Territorials al Baix Llobregat	28
Serveis Territorials a Barcelona Comarques	57
TOTAL	539

Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

Estat dels casos. Dades totals 2021

	Casos
Seguiment	285
Resolt	246
Procés	6
Obert	2
TOTAL	539

Seguiment: cas que està en desenvolupament, en el qual s'han fet diferents actuacions.

Resolt: s'han dut a terme les actuacions oportunes per erradicar la situació de violència.

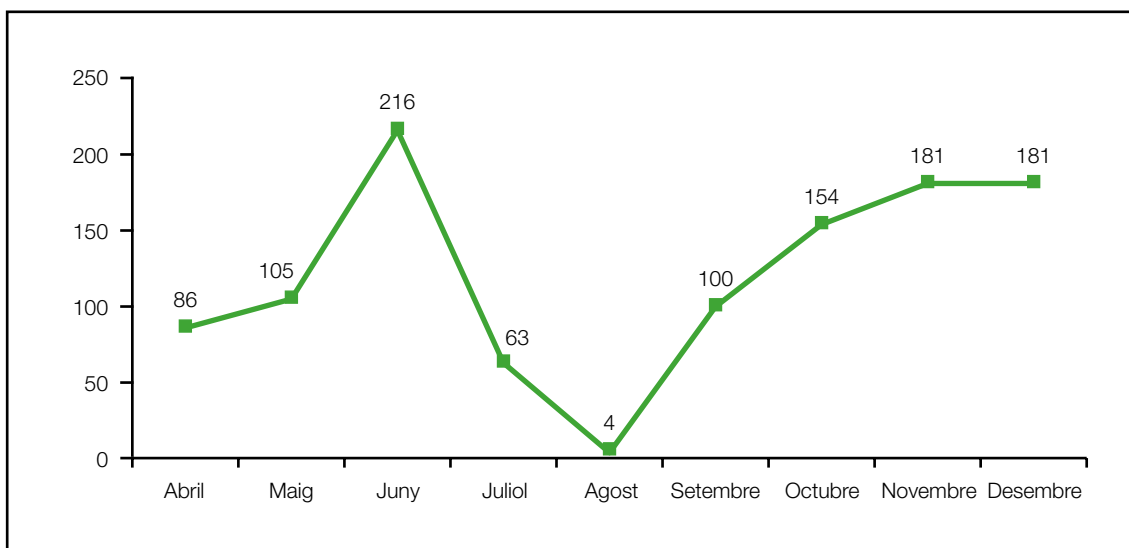
Procés: estem treballant en el cas; assessorant el centre o a l'alumnat.

Obert: entrada de cas nou, no assignat a cap professional de la USAV.

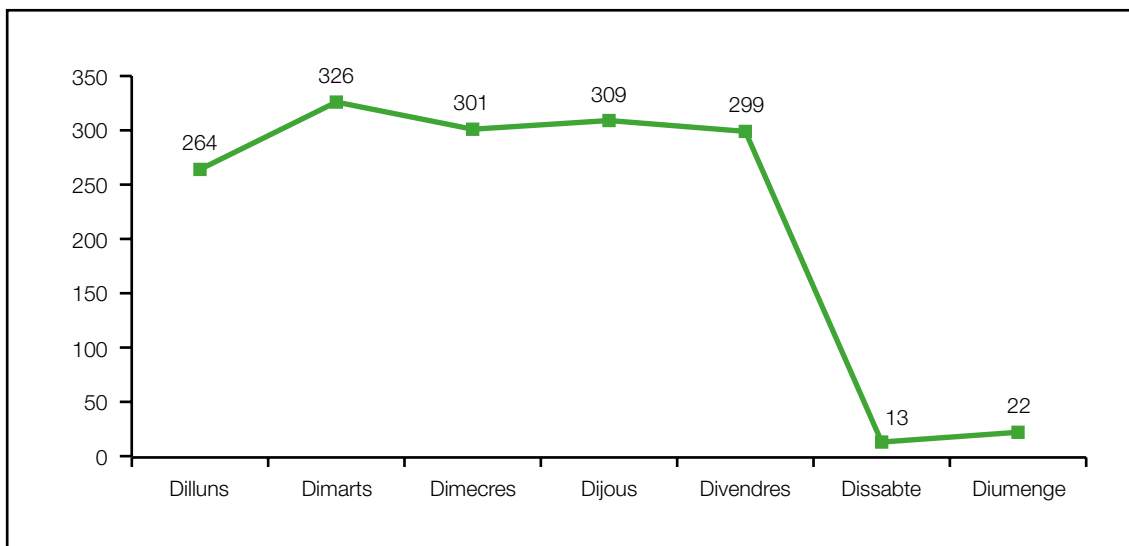
Font: dades recollides per la Direcció General de l'Alumnat

A continuació presentem una anàlisi de les trucades rebudes a la USAV des de la seva posada en funcionament fins al desembre de 2022, pel que fa a la distribució per mesos, dies de la setmana i franges horàries.

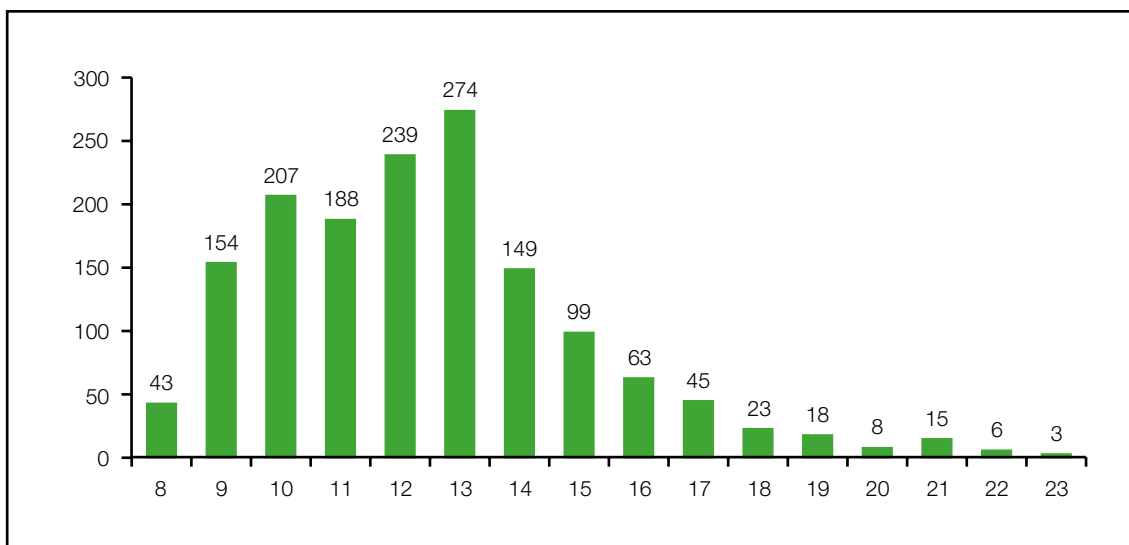
Total de trucades per mesos

Total de trucades per dies de la setmana

Total de trucades per franges horàries

Assessorament a centres educatius

Assessorament a direccions de centres educatius, personal docent, famílies i alumnat. Atenció i actuació directa a centres educatius en els casos de situacions de violència greus o complexes.

Assessoraments a mida - EICA

	Centres	Hores	Persones
USAV	22	44	210
EICA (Equips itinerants de contenció i assistència)	23	25	78
TOTAL	45	69	288

6. UsApps

El 2021 es va crear la UsApps, que és una aplicació web del Departament d'Educació que permet comunicar situacions de violència d'una manera fàcil, intuïtiva i eficaç.

És el canal de comunicació i denúncia que pretén visibilitzar les violències naturalitzades als centres educatius, identificar-les i actuar-hi per protegir infants i adolescents.

La pot utilitzar l'alumnat, l'exalumnat i tota la comunitat educativa, tant si és una persona que viu directament una situació de violència, com si n'és testimoni.

La UsApps té l'objectiu de donar veu a les persones afectades, trencar el silenci i l'aïllament en què viuen, garantir la confidencialitat i iniciar la intervenció específica.

Podeu trobar més informació al vídeo de presentació de la UsApps i a la infografia.

La USAV està formada per un equip de professionals que acullen la comunicació, la revelació o el malestar, gestionen el cas de violència i en coordinen l'abordatge, tot seguint els protocols establerts.

La UsApps ha rebut 2.515 consultes

7. ACCIONS DE DIFUSIÓ

Pla de comunicació

Creació de material:

- **Unitats didàctiques** d'abordatge de les violències masclistes a l'aula, per als cicles de primària i secundària.
- **Infografies de la UsApps**, protocols, funcions referents del pla LELV.
- **Guies d'acompanyament en casos de violència sexual** en la infància i adolescència.

Difusió:

- **Creació i enviament d'adhesius** a cada centre educatiu (30 unitats per centre) de Catalunya a fi de donar a conèixer l'aplicació UsApps.
- **Presentacions i formacions** del pla LELV i la unitat als referents del pla LELV, serveis territorials, unitats d'educació especialitzada com hospitals de dia, unitats de proximitat i atenció al ciutadà dels Mossos d'Esquadra, entre altres.
- Creació de l'apartat del **pla LELV i USAV** al portal web **XTEC**.

Dades totals 2021

Presentacions realitzades a serveis educatius i serveis territorials i a agents de la xarxa (cossos de seguretat, consells comarcals, ajuntaments, etc.).

Accions de difusió. Dades totals 2021

	Presentacions	Hores	Persones
Presentacions a SE i ST	2	4	80
Presentacions a la xarxa	7	14	430

8. VALORACIÓ

On hem arribat?

Després d'analitzar les dades presentades en aquesta memòria, destaquem que s'han atès **539 casos**, s'han realitzat assessoraments especialitzats a **288 persones** i s'han format **10.680 persones** en l'àmbit de les violències.

Pel que fa a l'anàlisi de les dades extretes a partir de l'atenció de casos de la USAV, observem una tendència a l'alça i valorem que en els propers cursos el nombre de casos augmentarà. Incrementa especialment la detecció i la millora del context social pel que fa a la permeabilitat i als recursos específics.

Creiem, doncs, que la USAV esdevindrà essencial per a la gestió i l'atenció correctes d'aquests casos, atès que proporciona una resposta eficient a l'objectiu principal del pla, treballa per la protecció del seu alumnat i ajuda a aconseguir que les escoles siguin espais segurs i lliures de violència.

Durant l'any 2021, s'han produït diversos canvis tant en la composició i funcions de l'equip humà que conforma el pla, com en la mateixa organització interna de l'equip. S'han contractat diferents perfils professionals que han servit per ampliar la capacitat de gestió de la unitat i alhora comptar amb la figura de coordinació.

També hem observat la necessitat que tenen els claustres de molts centres educatius de formar-se en temes de violència, concretament de rebre assessorament especialitzat, ja que molts d'aquests manifesten dubtes sobre com acollir la verbalització de casos i sobre l'obertura i l'aplicació dels diferents protocols, així com sobre la gestió dels casos detectats.

Cal, per tant, seguir formant més persones per donar una millor resposta a tots els casos que vagin sortint i d'aquesta manera fer que els centres educatius siguin autònoms i efectius cap a qualsevol tipus de manifestació de la violència. Fer visible la violència és part del nostre objectiu a fi que cap víctima quedi sense l'assistència necessària.

En aquesta línia, s'ha observat també la necessitat de revisar i actualitzar els protocols existents, tasca que s'ha iniciat aquest 2021 creant un grup de treball, amb la participació d'altres departaments, a fi d'actualitzar-los. Aquesta tasca continuarà en el proper 2022 amb l'objectiu de fer-los més concrets i específics.

Projecció de futur, propostes de millora i creixement

Actualment estem en una fase de consolidació del pla. Alguns dels aspectes de millora que es proposen per a l'any 2022 són:

- Seguir comptant amb l'assessorament i la col·laboració d'entitats externes especialitzades.
- Mantenir i ampliar la relació amb entitats especialitzades en l'atenció de casos de violències masclistes i violència sexual a la infància.
- Millorar els processos de relació i coordinació permanent amb els diferents serveis territorials del Departament.
- Revisar l'horari d'atenció: mantenir l'oferta d'horaris d'atenció i revisar la distribució horària dels torns per adaptar-los a les franges horàries en què es reben més trucades.
- Crear un pla de difusió de la USAV.
- Mantenir la relació i la coordinació amb la resta de departaments de l'Administració pública: DGAIA, ME, ICS, etc.
- Seguir amb la implantació del pla formatiu, mantenint i ampliant l'oferta formativa per a la capacitació dels diferents perfils professionals en relació amb l'abordatge de les diferents situacions de violència que es donen en el marc del sistema educatiu.
- Crear una aplicació unificada per registrar tots els casos de violència que es detectin als centres educatius i així millorar-ne la notificació i el registre.